

Milyenfajta angol nyelvtudásra van szükség a nyelvigenyes munkakörökben?

Vizsgálat a munkaadók elvárásainak felmérésére

A vizsgálat célja és előzményei

A modern oktatáskutatás egyik legfontosabb célkitűzése az iskolai oktatás *hatékony-ságának és érvényességének* vizsgálata. Ez a fajta kutatás túllépi az iskola és az iskolán belül általánosan alkalmazott értékelési mechanizmusok kereteit. Nem azt vizsgálja, hogy „a tanítás konkrét eredményei megfelelnek-e az oktatás adott időtar-tamára kitűzött konkrét céloknak, illetve követelményeknek”, hanem a kognitív pszi-chológia eredményeinek felhasználásával a *tudás alkalmazhatóságát, felhasználha-tóságát* helyezi előtérbe. „Az alkalmazható tudás előfeltétele az ismeretek megérté-se, a belső összefüggések átlátása, illetve a transzferálható készségek kialakítása” (Csapó, 1998: 17-19).

A hagyományos iskolai teljesítménymérő vizsgálatok tematikájában egyre gyak-rabban jelenik meg az iskolán kívüli tényezők, például a társadalmi igények és elvá-rások vizsgálata, illetve ezek összevetése a konkrét iskolai folyamatokkal. A nyelv-oktatás területén a kommunikatív nyelvtanítás elterjedésével a hetvenes évek köze-pétől folyamatosan erősödött a pragmatikus szemlélet, melyet az Európa Tanács ajánlásai és szintleírásai¹ a kommunikatív készség összetevőinek meghatározásával, illetve a mindennapi kommunikáció hangsúlyozásával alapoztak meg. A nyelvokta-tás céljainak meghatározása tehát általában véve pragmatikusabbnak és funkcionáli-sabbnak mondható, mint a többi iskolai tantárgyé.

Ennek ellenére a közvélemény általában elégedetlen a nyelvoktatás hatékonysá-gával, gyakran hallani, hogy az iskolában oktatott nyelv nem felel meg az „élet elvárásainak”.

A nyelvoktatás minőségének és hatékonyságának vizsgálata napjainkban több okból is fontos és aktuális. Egyrészt az európai csatlakozás egyik követelménye a középis-kolai tanulmányok befejezésekor az anyanyelven kívül két közösségi nyelv birtoklá-sa, melynek feltételei a közoktatásban jelenleg kétségesek. Másrészt az elmúlt évek-ben a világ számos országához hasonlóan Magyarországon is jelentős reformok zaj-lanak a nyelvoktatás és a nyelvi vizsgáztatás terén.

A jelen vizsgálat gondolata a nyelvi érettségi megújításához kapcsolódik. A ter-vezett kétszintű angol nyelvi érettségi követelményrendszere az OKI Érettségi és Vizsgaközpontjának irányításával elkészült, A British Council támogatásával pro-jektum jött létre egy, az Alapműveltségi vizsgát is magába foglaló, háromszintű angol nyelvi vizsgarendszer kifejlesztésére. A jelenlegi elképzelések szerinti alap-műveltségi vizsgát és a kétszintű érettségi középszintű angol nyelvi vizsgáját legna-

gyobb számban valószínűleg azok a diákok teszik majd le, akik középiskolai tanulmányaik befejeztével munkába állnak. Ezeknél a vizsgáknál érvényesülnek tehát legközvetlenebbül a piac elvárásai.

A jelen vizsgálat azt kívánja felmérni, hogy milyenfajta nyelvtudást várnak el a munkaadók a középfokú végzettséggel rendelkezőktől, az általuk nyelvigenyesnek tartott állásokban.

A vizsgálat eredményei nagymértékben hozzájárulhatnak a középszintű érettségi vizsga további fejlesztéséhez, hiszen ha a vizsga feladattípusai az eddiginél nagyobb mértékben közelítenek majd a munka során elvárt feladatokhoz, illetve a nyelvtudás munkaadók által a legfontosabbnak vélt területei az eddiginél nagyobb hangsúlyt kapnak, nyilvánvalóan nő az új érettségi vizsga elismertsége és súlya a vizsgáztatás piacán.

Magyarországon a társadalmi igényekre vonatkozó vizsgálatok az egyre erősödő piaci nyomás ellenére sem okvetlenül tartoznak hozzá az oktatási reformfolyamatokhoz. Hollandiában viszont gyakran előzik meg ilyen jellegű vizsgálatok a tantervi és vizsgakövetelményekre vonatkozó döntéseket. A holland modell alapján kerülhetett sor a CITO-OKI-ÉK² projektumon belül arra az anyanyelvi érvényességi vizsgálatra, mely azt vizsgálta, hogy milyenfajta tudásra és nyelvi készségekre van szükségük az érettségizetteknek a középiskolai tanulmányok befejeztével, ha továbbtanulnak, belépnek a munka világába, illetve az állampolgári létben kívánnak részt venni (Glopper & Horváth, 1996). Ez a vizsgálat, melynek célja a magyar anyanyelvi tanterv, illetve érettségi vizsga súlypontjainak azonosítása volt, az anyanyelvi ismeretek és készségek széles körét fogta át:

- a) funkcionális nyelvi tevékenységek (beszédértés, beszéd, olvasás, írás),
- b) nyelvhasználati készségek – képességek (a beszédértés, beszéd, olvasás, írás alapvető készségei),
- c) ismeretek a nyelvről (nyelvtan, nyelvészet, retorika),
- d) ismeretek az irodalomról (szerző-, mű- és stílusismeret), illetve irodalomolvasási igények, attitűdök.

E nyelvhasználati területeken a kérdezettek a különböző élethelyzetekben megnyilvánuló nyelvhasználat *gyakoriságára, kompetenciájára és fontosságára* vonatkozó kérdéseket egyaránt megválaszolták. A kérdezettek összetétele az érintettek szinte egész körét felölelte: gimnáziumban érettségizett fiatal, gimnáziumi magyar tanár, felsőoktatásban dolgozó oktató és munkaadó.

Ez az érvényességi vizsgálat a jelen vizsgálat előzményének is tekinthető, mivel az eredeti tervzet a munkaadók mellett, a tanulók és tanárok igényeit is felmérte volna. Ez a széleskörű vizsgálat azonban meghaladta anyagi kereteinket, ezért szűkíteniünk kellett a kutatási területet.

Az anyanyelvi érvényességi vizsgálatból kiindulva a nyelvi tevékenységek azon körét igyekeztünk meghatározni, melyek során a négy nyelvi alapkészség megjelenik a mindennapi munka folyamán. Megvizsgáltuk az azonosított tevékenységek gyakoriságát a kérdezettek által meghatározott munkakörökben.

Mindamellet, úgy gondolom, a jelen vizsgálódás folytatásaként a közeljövőben feltétlenül szükség lenne egy az anyanyelvi érvényességi vizsgálatához hasonló átfogó vizsgálatra az idegennyelv-oktatás terén is.

1. 1. A vizsgálat terve és menete

A vizsgálat tervezetere a Soros Alapítvány Közoktatás-fejlesztési programja 1997 januárjában 1 500 000 Ft támogatást biztosított. (Pályázati száma: 077/0520)

A már említett okokból a tervezethez képest szűkíteniünk kellett a vizsgáldás területét, és mivel a reprezentatív jelleget mindenképpen meg akartuk őrizni, úgy döntöttünk, hogy a vizsgálatot *szélesebb körben, de kizárólag a munkaadók között végezzük el.*

1. 2. Mérőeszközök

A kutatás első fázisában kérdőív-tervezetet állítottunk össze munkatársammal, Vándor Judittal, illetve a TÁRKI szociológusával, Juhász Krisztinával, aki később az adatfelvételt irányította. A kérdőív kérdéseinek ellenőrzéséhez *mélyinterjúkat*, illetve *strukturált beszélgetéseket* készítettünk olyan cégek személyzeti vezetőivel, illetve a munkaerő-felvételért felelős személyekkel, melyek elvárnak bizonyos szintű angol nyelvtudást a hozzájuk jelentkező középiskolai végzettségű jelöltektől. A beszélgetéseket, interjúkat Budapesten folytattuk le 1997 szeptemberében és októberében. A cégek kiválasztása napilapok és hirdetési újságok hirdetései alapján történt. Összesen 14 interjút készítettünk. A cégek között a hirdetésekben leggyakrabban előforduló területek a következők voltak: bankok, szállodák, éttermek, utazási irodák, butikok forgalmas helyen, ingatlanügynökségek. Ezekben a területeken belül kerestünk fel magán, állami, illetve külföldi tulajdonú, nagyobb és kisebb cégeket.

Az interjúk alapján 1997 decemberéig véglegesítettük a 21 kérdésből álló kérdőívet, majd 1998 januárjában 15 budapesti mintán kipróbáltuk. A mintát a Cégjegyzékben alkalmazott tevékenységi lista szerint a telefonkönyv CD-rom változata alapján arányosan állítottuk össze. A vizsgált területek (alminta) a következők voltak: 01 mezőgazdaság, 02 ipar, 03 kereskedelem, 04 vendéglátás, 05 idegenforgalom, 06 közlekedés, posta, távközlés, szállítás, raktározás, 07 pénzügyi szolgáltatás, 08 ingatlanügylet, 09 közigazgatás, 10 oktatás, 11 egészségügyi és szociális ellátás, 12 egyéb közösségi, személyi szolgáltatás (tudomány, kultúra, művészet, sport), 13 egyéb. A mintához 28 céget választottunk ki, melyek közül 15 helyről kaptunk vissza kitöltött kérdőívet.

A budapesti minta eredményeit feldolgozva a kérdőív néhány kérdését pontosítottuk, és az adatfelvételi vezető összeállította az országos mintát. Az országos lekérdezés 1998 április, május, június hónapja folyamán történt. A mintában 200 budapesti, és 300 vidéki cég szerepel. A vidéki minta az ország 18 megyéjének 25 városát képviseli, melyek mindegyikéből 10 és 20 közötti a feldolgozott kérdőívek száma.

A kérdezést az adatok rögzítése követte, majd megkezdődhetett az eredmények feldolgozása.

1. 3. A kérdőív tartalma

A kérdőív első része (1–9. kérdés) a céggel kapcsolatos információkat rögzíti. Ide tartozik a cég gazdasági és tulajdonformája, tevékenységi köre, ágazati besorolása, nagysága, a középiskolai végzettségű alkalmazottak száma, illetve ennek arányában az angol nyelvtudást igénylő munkakörök száma.

A kérdőív második részének kérdései (10–15. kérdés) a nyelvtudás ellenőrzésére vonatkoznak. Információt kérnek arról, hogy milyen módszerekkel ellenőrzik a nyelvtudást az egyes cégeknél (nyelvvizsgák elfogadása, saját felvételi vizsga stb.), illetve arról, hogy a jelentkezők tudása mennyire megfelelő, mely területeken kielégítő, vagy hiányos, és hogy a megfelelő nyelvtudást hogyan ismeri el a cég. Mivel a vizsgálat elsődleges célja a munkaadók igényeinek vizsgálata az iskolai nyelvvoktatás, illetve a közoktatási vizsgák *eredményessége* szempontjából, pontos információt szerettünk volna szerezni arról, hogy jelenleg mennyire elfogadottak az érvényben lévő nyelvi vizsgák, és amennyiben ezek nem élvezik a munkaadók bizalmát, milyen módszereket alkalmaznak helyettük a nyelvtudás ellenőrzésére. Mivel a szükséges és elfogadható nyelvtudás szintjének pontos meghatározása meghaladta a vizsgálat kereteit (lásd Módszertani problémák pontját), általánosságban próbáltuk meghatározni, melyek azok a részei a nyelvtudásnak, ahol feltűnő hiányosságok tapasztalhatóak.

A kérdőív harmadik része (16. kérdés) táblázat formájában sorol fel nyelvtudáshoz kötött szakmai tevékenységeket. Az általunk előre megadott 10 tevékenység-típus meghatározásánál segítségünkre volt az OKI Anyanyelvi Érvényesség kérdőíve (OKI, 1994), mely a négy nyelvi alapkészségre (beszédértés, beszédképesség, írott szövegértés, írásképesség) lebontva azonosított tevékenységeket. Az OKI kérdőívben összeállított részletes és kimerítő listát alapul véve, saját tevékenységi listánkat egyrészt a fordítási készség vizsgálatával bővítettük, másrészt viszont nagymértékben leszűkítettük, figyelembe véve azt, hogy vizsgálatunk kizárólag az érettségizett munkavállalókra vonatkozik, akiknek „nyelvi jellegű” feladatai nyilvánvalóan korlátozottabbak a szakképesített, esetleg diplomás alkalmazottakénál. Az így azonosított tevékenységek a következők:

- A. angol nyelvű információt megért,
- B. formanyomtatványt tölt ki,
- C. angol szöveget fordít magyarra,
- D. angol levelet, iratot ír diktálásra, vagy minta után,
- E. angol levelet, iratot ír önállóan,
- F. ismertetőket, szaklapokat olvas,
- G. az angolul hallott, olvasott információt magyarul továbbítja kollégái számára,
- H. külföldieknek hétköznapi ügyekben szóbeli információt ad,
- I. külföldieknek szakmai információt ad,
- J. külföldiekkel telefonbeszélgetést folytat, üzeneteket közvetít,
- K. egyéb.

A táblázat a válaszadó által meghatározott munkakörökben egyenként vizsgálja, hogy az egyes tevékenységekre milyen gyakorisággal van szükség. (Lásd az 1. Mellékletet.)

A kérdőív befejező része (18–21. kérdés) lezárásként arról kérdezi a cégeket, mennyire jelent gondot a nyelvigényes munkakörök betöltése, illetve szerintük várható-e, hogy a nyelvi vizsgák reformja enyhíti majd ezt a gondot. Az eredeti terv szerint részletesebben kívántuk felmérni a munkaadók oktatással kapcsolatos elképzeléseit, vagyis, hogy szerintük hogyan lehetne javítani a nyelvvoktatás színvonalát, de a kérdőív hosszúsága miatt erre a témakörre végül csak jelzésszerűen tudunk utalni.

2. Módszertani problémák

A kutatás legfőbb módszertani problémája a *minta kiválasztása* volt. Már a kutatás kezdetekor felmerült a kérdés, hogy elképzelhető-e egyáltalán olyan minta, mely az összes háttérváltozó szempontjából reprezentatív. Az a minta, mely háttérváltozóként megjelöli a cégek gazdasági és tulajdonformáját, nagyságát, az érettségizett alkalmazottak számát, de emellett figyelembe veszi az ágazati és területi eloszlásokat is, sajnos meghaladta a jelen kutatás kereteit. Ennek ellenére törekedtünk arra, hogy minden gazdasági és tulajdonforma és ágazat arányos területi eloszlásban megjelenjen.

Mivel olyan cégekről kívántunk adatokat gyűjteni, melyeknél szükség van nyelvtudásra, az ágazatok arányos megoszlása az egyes településeken szándékosan eltolódik azoknak az ágazatoknak a javára, melyekben nyilvánvalóan gyakrabban fordulnak elő nyelvtudást igénylő munkakörök (pl. idegenforgalom, vendéglátás). Így nem tűzhattük ki célul, hogy meghatározzuk, mely ágazatokban van a legnagyobb igény a megfelelő nyelvtudású középfokú végzettségűekre.

A helyi kérdezőbiztosok az arányokra vonatkozó utasítás alapján választották a cégeket, és mivel a cégeket a nevük alapján igen nehéz volt azonosítani, a mintába bekerült egy-két olyan cég is, melyeknél egyáltalán nincs szükség nyelvtudásra, illetve nem az angol nyelvtudás az elsődleges. Bár ilyenkor az eredeti utasítás szerint újabb céget kellett volna találni, ezt nem mindig minden kérdezőbiztos tette meg, ezért a munka jellegéből következően viszonylag sok a kiesett cím.

A kutatás másik módszertani problémája, hogy kizárólag az angol nyelvtudás iránti keresletet és annak módozatait vizsgálta, miközben egyes, más szempontból megfelelő cégeknél, esetleg területi eloszlásban is jellemzően, más a fő idegen nyelv.

Az, hogy a nyelvtudás szükséges és elvárható szintjének pontosabb meghatározására a kutatáson belül nem kerülhetett sor, szintén elsősorban módszertani nehézség. Ennek elsődleges oka az, hogy a megkérdezettek általában a cégek személyzeti ügyintézői, a munkaerő-felvétel felelősei voltak, akiknek inkább általános benyomásuk, tapasztalatuk van a szükséges nyelvtudásról, de nem feltétlenül azonosak a szakmai döntéshozókkal, az esetleges „helyi vizsgáztatókkal”.

3. Az eredmények ismertetése

3. 1. A cégek megoszlása

A cégek gazdasági formája

Rt.	216 (43,4%)	Alapítvány	8 (1,6%)
Kft.	192 (38,6%)	Vállalat	3 (0,6%)
Költségvetési intézmény	47 (9,4%)	Szövetkezet	3 (0,6%)
Gmk., Bt., Pjt., KHT.	11 (2,2%)	Kisszövetkezet	1 (0,2%)
Egyéni vállalkozó	11 (2,2%)	Egyéb	6 (1,2%)

A táblázatból kitűnik, hogy a megkérdezett cégek között az Rt. és a Kft. a leggyakoribb gazdasági forma, ezeket követik, jóval kisebb arányban a költségvetési intézmények. Az adatokat összevetve a *Magyar Statisztikai Zsebkönyv '97* adataival,

látható, hogy 1997-ben (az összes vállalkozói formát egybevéve) összesen 734 236 működő vállalkozás volt az országban, míg a működő költségvetési és társadalombiztosítási, valamint non-profit szervezetek száma összesen 69 051 volt, ami körülbelül egy tizede a vállalkozások számának. Az 500 céges minta megoszlása arányában csak kissé tér el ettől (vállalkozás: 434, többi: 58).

A cégek tulajdoni formája 1.

teljes állami tulajdonú	63 (14,0%)
vegyes	107 (23,8%)
magántulajdon	280 (62,2%)
hiányzó adat	50

A megkérdezett cégek többsége magántulajdonú, valamivel kevesebb, mint egy ötöde vegyes, illetve a legkisebb hányada állami tulajdonú.

A cégek tulajdonformája 2.

kizárólag magyar	248 (55,7%)
vegyes	123 (27,6%)
kizárólag külföldi	74 (16,6%)
hiányzó adat	50

A cégeknek valamivel több, mint a fele kizárólag magyar tulajdonú, körülbelül egy negyede vegyes, illetve kb. egy hatoda kizárólag külföldi tulajdonú.

A cégek ágazati megoszlása

Ágazat	Válaszok szerinti besorolás
mezőgazdaság	9 (1,8%)
ipar	50 (10,0%)
kereskedelem	74 (14,8%)
vendéglátás	75 (15,0%)
idegenforgalom	63 (12,6%)
közlekedés, posta, távközlés, szállítás, raktározás	46 (9,2%)
pénzügyi szolgáltatás	77 (15,4%)
ingatlanügylet	10 (2,0%)
közigazgatás	23 (4,6%)
oktatás	19 (3,8%)
egészségügyi és szociális ellátás	15 (3,0%)
egyéb közösségi, személyi szolgáltatás (tudomány, kultúra, művészet, sport)	23 (4,6%)
egyéb	16 (3,2%)

Ahogy ezt korábban említettük az ágazati eloszlásnál szándékosan kiemelten szerepelnek az általunk „nyelvigényesnek” tartott ágazatok. (idegenforgalom, vendéglátás, kereskedelem, pénzügyi szolgáltatás)

Az alkalmazottak száma

kis cég	1–15 (személy)	155 (32,0%)
közepes	16–99	167 (34,4%)
nagy cég	100–	163 (33,6%)
hiányzó adat		15

Az adatok könnyebb áttekinthetősége érdekében, az alkalmazottak száma alapján, utólag háromféle (kis, közepes és nagy) céget különítettünk el, melyek láthatóan körülbelül egyforma arányban fordulnak elő a mintában.

A középiskolai végzettséghez kötött munkahelyek számának aránya az összes alkalmazott számához képest

Alkalmazottak százalékos aránya	Cégek száma	Cégek százalékos aránya
0–10%	27	5,6%
11–30%	70	14,5%
31–60%	150	31,1%
61–99%	126	26,1%
100%	109	22,6%
hiányzó adat	18	

A cégek nagy többségénél tehát a munkahelyek minimum 31%-a középiskolai végzettséghez kötött, de meglepően magas az olyan cégek aránya, ahol minden munkakör ilyen.

A középiskolai végzettséghez kötött munkahelyeken belül az angol nyelvtudást igénylő munkahelyek számának aránya

Alkalmazottak százalékos aránya	Cégek száma	Cégek százalékos aránya
0–10%	83	16,9%
11–30%	101	20,6%
31–60%	104	21,2%
61–99%	61	12,4%
100%	141	28,8%
hiányzó adat	10	

Látható, hogy igen magas az olyan cégek aránya, ahol minden középiskolai végzettséghez kötött munkakörben szükség van nyelvtudásra (141), illetve a cégek kb. felénél 11–60% ez az arány.

A fentiekből azoknak az alkalmazottaknak az aránya, akik megfelelnek a nyelvi követelményeknek

Alkalmazottak százalékos aránya	Cégek száma	Cégek százalékos aránya
0-10%	27	5,7%
11-30%	58	12,2%
31-60%	113	23,7%
61-90%	53	11,1%
100%	226	47,4%
hiányzó adat	23	

A vizsgált cégek kb. felénél (226) a nyelvigényes munkakörökben megfelelő a nyelvtudás, ami egyben azt is jelenti, hogy a többi cégnél viszont nem. A cégek kb. egy negyedénél (113) a nyelvigényes munkakörökben az alkalmazottak 31–60%-nak megfelelő a nyelvtudása.

3. 2. A nyelvtudás ellenőrzése

A nyelvtudás ellenőrzésének leggyakoribb formái a cégeknél

1. bemondásra	85 (17,4%)
2. szóbeli interjúval	101 (20,7%)
3. írásbeli feladattal	9 (1,8%)
4. nyelvvizsgálóval	209 (42,7%)
5. nyelvvizsgálóval + 1, 2, 3	85 (17,4%)
hiányzó adat	11

A cégek több mint fele tehát (209+85) nyelvvizsga segítségével, vagy a nyelvvizsga és még a saját kiegészítő vizsgája segítségével ellenőrzi a nyelvtudást. A cégek kb. egy ötödénél szóbeli interjúkra is sor kerül. A keresztátlák adatai szerint, ez elsősorban a magántulajdonú, vállalkozás jellegű cégeknél fordul elő. Meglepően magas azoknak a cégeknek az száma, ahol „bemondásra” is elfogadják a nyelvtudás meglétét, tehát semmilyen módon nem ellenőrzik (85). A keresztátlák adatai szerint ez leginkább az állami tulajdonú és költségvetési cégeknél fordul elő.

Az említett nyelvvizsgák gyakorisága (294 cég említette a nyelvvizsgákat)

Nyelvvizsga	Cégek száma (%)
állami nyelvvizsga	260 (88,4%)
nemzetközi nyelvvizsga	120 (40,8%)
érettségi vizsga angol nyelvből	104 (35,4%)
Szakérettségi vizsga angol nyelvből	65 (22,1%)

A nyelvvizsgákat említő cégek közül messze a legmagasabb azoknak az aránya, akik az állami nyelvvizsgát elfogadják. Körülbelül fele annyi cég fogadja el a nemzetközi nyelvvizsgákat, és a 294 cég kb. egyharmada veszi figyelembe a nyelvi

érettségi vizsgát. Különösen érdekes, hogy a szakközépiskolákban letett érettségit ilyen kis arányban említették, hiszen annak elsődleges célja éppen a munkavállalás szakmai előkészítése.

A megfelelő nyelvtudással rendelkező állásra jelentkezők aránya

Megfelelő jelentkezők aránya	Cégek száma
0-10%	46 (10,6%)
11-30%	56 (12,9%)
31-60%	81 (18,7%)
61-99%	95 (21,9%)
100%	156 (35,9%)

A jelentkezők nyelvtudása csak a cégek valamivel több, mint egyharmadánál 100%-ig megfelelő. Ezt az adatot érdemes összevetni a korábbi A/8. kérdés eredményével, ahol a már ott dolgozó alkalmazottakra vonatkozóan tettünk fel hasonló kérdést. Az arra a kérdésre adott válaszban a cégek kb. felénél volt 100%-ig megfelelő a nyelvi szint, amiből arra lehet következtetni, hogy bármilyen eszközzel is, de a cégek viszonylag sikeresen szűrik ki az alkalmatlan jelentkezőket.

Azok a nyelvi területek, amelyeken az elutasított jelöltek nyelvtudása a leghiányosabb (265 válaszból)

Nyelvi terület	Cégek száma(%)
hallás utáni megértés	138 (52,1%)
fordítás	67 (25,3%)
írás	55 (20,8%)
írott szöveg értés	34 (12,8%)
beszéd	175 (66,0%)

A táblázat világosan mutatja, hogy a *beszéd* és a *beszédértés* az a két terület, ahol a legnagyobb hiányosságok tapasztalhatók. Ezt követi viszonylag magas aránnyal a fordítás, majd az írás, és legkisebb arányban az írott szövegértés.

Alkalmazznak-e a cégek nem megfelelő nyelvtudású jelölteket?

nem	268 (71,7%)
igen	106 (28,3%)
hiányzó adat	126

A válaszoló cégek igen magas aránya, majdnem egy harmada, kényszerül arra, hogy nem megfelelő nyelvtudású alkalmazottat is felvegyen.

Magasabb fizetést kapnak-e az angol nyelvtudással rendelkező alkalmazottak?

nem	167 (34,0%)
igen, nyelvpótlékot kapnak	157 (32,0%)
igen, beépült a fizetésbe	167 (34,0%)
hiányzó adat	9

A cégek kb. egy harmada fizet nyelvpótlékot. A kereszt táblák adatai szerint ezek elsősorban a költségvetési intézmények, ahol ez törvényi előírás. A vállalkozás jellegű, illetve magántulajdonú cégek nagy része azonban a nyelvtudást vagy magasabb fizetéssel honorálja, vagy a szaktudás természetes részeként kezeli.

3.3. A tevékenységek és munkakörök gyakorisága

A kérdőív 16 kérdése (lásd az 1. Mellékletet), ahogy már említettük, táblázat formájában kért információt a cégeknél előforduló legfontosabb „nyelvigényes” munkakörökről, illetve arról, hogy az egyes munkakörökben milyen gyakorisággal alkalmazzák az általunk előre meghatározott tevékenységeket. A munkakörökre vonatkozó adatokat „labelling” eljárással dolgoztuk fel, így a következő 19 munkakört azonosítottuk:

1. kereskedelmi képviselő, irodavezető,
2. marketing szakember, menedzser, értékesítési ügyintéző,
3. levelező, bonyolító,
4. eladó, kereskedő,
5. titkár, titkárnő, titkársági adminisztrátor,
6. számítógép-kezelő, rendszergazda,
7. telefonkezelő, telefonközpontos,
8. beszerzéssel foglalkozó ügyintéző,
9. szállítmányozási ügyintéző,
10. a cég üzemeltetéséhez kapcsolódó egyéb foglalkozások (gondnok, raktáros),
11. pénztáros, valuta-pénztáros,
12. deviza-, folyószámla ügyintéző,
13. idegenforgalmi ügyintéző, szervező,
14. vendéglátóipari szakalkalmazott (felszolgáló),
15. vendéglátóipari nem szakalkalmazott (londiner),
16. ügyfélforgalommal kapcsolatos egyéb munkakörök,
17. a cég profiljához tartozó szakalkalmazott (ingatlanközvetítő, könyvtáros, jegyvizsgáló),
18. üzemegység vezető (telepvezető),
19. egyéb.

A 19 munkakör és a 11 tevékenység (A-K) (lásd a 36. lapon) gyakorisági adatait Excel táblázatokban dolgoztuk fel. A táblázatokban megtalálhatók az adatok egyenként a 19 munkakörre, tehát hogy milyen gyakran használják az egyes tevékenységeket munkakörök szerint, illetve a tevékenységek összgyakorisága és a munkakörök említettsége. Ebből az igen nagy adatmennyiségből 3 táblázatot emelnék ki (2., 3., 4. Melléklet).

Eszerint a tevékenységek gyakorisága következőképpen alakul:

1. angol nyelvű információt megért (A),
2. külföldinek szakmai információt ad (I),
3. külföldinek hétköznapi ügyekben szóbeli információt ad (H),
4. az angolul hallott, olvasott információt magyarul továbbítja (G),
5. külföldiekkel telefonbeszélgetést folytat, üzeneteket közvetít (J),
6. angol szöveget fordít magyarra (C),
7. ismertetőket, szaklapokat olvas (F),
8. formanyomtatványt tölt ki (B),
9. angol levelet, iratot ír, diktálás vagy minta után (D),
10. angol levelet vagy iratot ír önállóan (E).

Ez a sorrend világosan mutatja, hogy a beszédértés és a beszédképesség messze a leggyakrabban emlegetett készség, tehát erre van a legnagyobb szükség. A beszélt szövegértés (A), a külföldinek szóbeli információ adása (H), a külföldinek szakmai információ adása (I), a telefonálás és ügyintézés (J) a leggyakrabban, naponta végzett tevékenységek. Ezt a két területet emelték ki korábban, amikor a hiányosságokra kérdeztünk, tehát itt mutatkoznak a legnagyobb hiányosságok.

Az egyik nyelvről a másikra való „közvetítés” is gyakori tevékenységnek tűnik (angol információ szóbeli továbbítása a 4. helyen, a hagyományos fordítás pedig a 6. helyen szerepel).

Feltűnően ritkán van szükség azonban az írásbeli tevékenységekre (D, E), valószínűleg az önálló írásos tevékenység a magasabb képzettségűek feladatai közé tartozik.

A 19 meghatározott munkakör közül a leggyakrabban említettetek rangsora a következő:

1. vendéglátó-ipari szakalkalmazott,
2. cégprofil szakalkalmazott,
3. a cég üzemeltetéséhez kapcsolódó egyéb foglalkozás,
4. titkár, titkárnő,
5. pénztáros, valutapénztáros,
6. eladó, kereskedő.

Az eredmények összefoglalása

- Az állásokra jelentkezők nyelvtudása általában nem megfelelő. (Csak a cégek 36%-a száz százalékosan elégedett.)
- A nyelvtudás ellenőrzése a cégeknél a legkülönbözőbb módszerekkel, és nem egyforma alapossággal történik. (A cégek viszonylag magas (17,4) százaléka „bemondásra” elismeri a nyelvtudást, és míg cégek ugyanennyi (17,4) százaléka a nyelvvizsgákon felül külön vizsgát szervez!)
- Az állami nyelvvizsgával és a nemzetközi vizsgákkal összevetve a jelenlegi érettségi presztízse igen alacsony a munkaadók körében.
- A munkaadók elvárásai a nyelvtudási készségek tekintetében egyértelműen a *beszédértés* és a *beszéd* területén a legmagasabbak, vagyis ezeken a területeken tapasztalják a legnagyobb hiányosságokat. Csak ezután következik fontossági sorrendben: a fordítás, az írás és az írott szövegolvasási készség.

- A két nyelv közötti „közvetítés” szóban a negyedik, írásban a hatodik helyen szerepel a szükséges készségek fontossági listáján, ami nem támasztja alá a szakemberek egy részének azt a véleményét, hogy „nincs rá szükség”, illetve kizárólag a nyelvvizsgára való felkészítés miatt fontos.
- A különböző munkakörökben előforduló tevékenységek gyakorisági rangsora is a fenti igényt igazolja (lásd a Tevékenységek és munkakörök gyakorisága című pontot).
- A kérdezettek által meghatározott munkakörök közül a leggyakoribbakban egyértelműen dominálnak a szóbeli kommunikációt igénylő feladatok (lásd a Tevékenységek és munkakörök gyakorisága című pontot).

Hogyan használhatók fel az eredmények a vizsgafejlesztésben?

- Ha a tervezett középszintű érettségi vizsga meg akar felelni a munkaadók elvárásainak, akkor feltétlenül tartalmaznia kell a beszédértési vizsgarészt. Jelenleg ez nem része az érettségi vizsgának. Annak ellenére, hogy ez a komponens fejlesztés és lebonyolítás szempontjából is igen összetett (autentikus hanganyagok beszerzése, központi lebonyolítás, szakszerű hangfelvételek stb.), a munkaadók igényei szerint is elengedhetetlenül fontos. Az új komponens bevezetésének pozitív visszahatása pedig javítaná a nyelvtanítás színvonalát, változatosságát. Jelenleg az általában „vizsgafelkészítő jellegű” oktatásból szinte teljesen kimarad a beszédértés fejlesztése, hiszen nem minden vizsgán kérik számon.
- A szóbeli vizsgának nagyobb hangsúllyal kell szerepelnie a vizsgán belül, és szakszerűségét fejleszteni kell. A jelenlegi szóbeli érettségi vizsgán a tanár általában előre megadott témákról „beszélget” a diákokkal. A tervezett szóbeli vizsgát feltétlenül legalább egy külső értékelő segítségével kell lebonyolítani, és a feladatok változatosságát, kommunikatívabb jellegét kipróbálással kell biztosítani.

A vizsgálat folytatása

Meggyőződésem, hogy a jelen vizsgálat hozzájárulhat ahhoz, hogy a jövőben tantervek és a vizsgaszemplicációk készítői tudatosabban vehessék figyelembe a munkaadók igényeit, de ehhez (a most ismertett eredmények figyelembevételével) feltétlenül szükséges lenne egy átfogóbb érvényességi vizsgálat, mely egyrészt pontosabban meghatározza a munkaadók által elvárt nyelvi szinteket, másrészt felméri a munkavállalók igényeit, véleményét és az iskolai nyelvtanítás eredményességét.

Jegyzetek

¹ Az Európa Tanács a nyelvtanítás és a nyelvtanulás célját és kereteit meghatározó dokumentumai a nyelvtudás következő hat szintjét állapították meg: 1. Breakthrough (Minimumszint), 2. Waystage (Alapszint) 3. Threshold (Küszöbszint) 4. Vantage (Középszint) 5. Operational Proficiency (Haladó szint) 6. Mastery (Mesterszint), Council of Europe, 1996

² CITO – Holland Tantervi és Vizsgaközpont; OKI ÉK – Országos Közoktatási Intézet, Értékelési Központ

1. Melléklet

(A kérdőív 16. kérdése)

16.) Önöknél milyen (középfokú végzettséget igénylő) munkakörökben nélkülözhetetlen (alapkövetelmény) az angol nyelv tudása?

Hányan dolgoznak ebben a munkakörben?

Kérem, mondja meg a VÁLASZLAP segítségével, hogy ebben a munkakörben, milyen nyelvtudást igénylő teendőket kell végezni, és azt milyen gyakran?

A munkaköröket írja be a pontozott vonalra, a tevékenységek gyakoriság kódját pedig függőlegesen alá, a tevékenységgel egy sorba!
 Tevékenységek gyakorisági kódja: 4 – naponta, 3 – hetente néhányszor, 2 – havonta néhányszor, 1 – évente néhányszor, 0 – soha

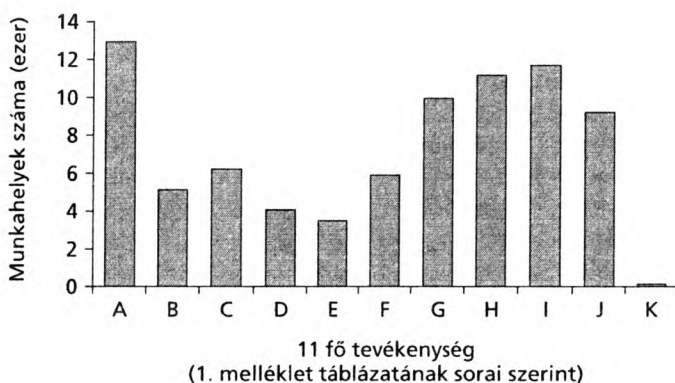
Tevékenységek	1.	2.	3.	4.	5.
	MUNKAKÖRBEN Hányan dolgoznak ebben a munkakörben? fő	MUNKAKÖRBEN Hányan dolgoznak ebben a munkakörben? fő	MUNKAKÖRBEN Hányan dolgoznak ebben a munkakörben? fő	MUNKAKÖRBEN Hányan dolgoznak ebben a munkakörben? fő	MUNKAKÖRBEN Hányan dolgoznak ebben a munkakörben? fő
A angol nyelvű információt megért					
B formanyomtatványt tölt ki					
C angol szöveget fordít magyarra					
D angol levelet, iratot ír diktálás, vagy minta után					
E angol levelet, iratot ír önállóan					
F ismertetőket, szaklapokat olvas					
G az angolul hallott, olvasott információt magyarul továbbítja kollégái számára					
H külföldieknek hétköznapi ügyekben szóbeli információt ad					
I külföldieknek szakmai információt ad					
J külföldiekkel telefonbeszélgetést folytat, üzeneteket közvetít					
K egyéb, éspedig:					

2. Melléklet

Az egyes tevékenységek említése az összes munkahelyen

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
munkahelyek száma	12 907	5 116	6 207	4 078	3 504	5 913	9 955	11 157	11 706	9 225	111

A táblázat betűinek jelentése az 1. melléklet táblázatának sorai szerint.

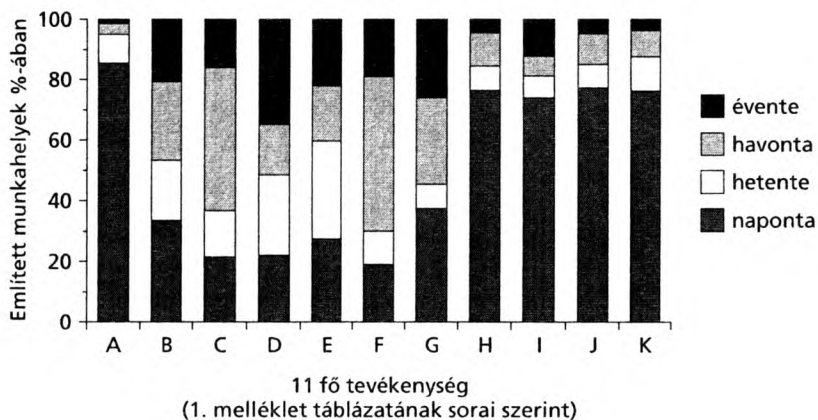

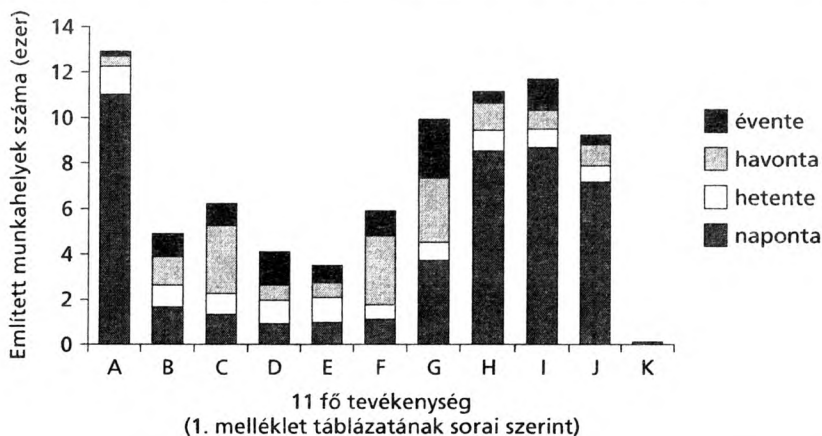
3. Melléklet

Az egyes tevékenységekre milyen gyakran van szükség az összes munkahelyen

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
naponta	11 012	1647	1336	903	958	1132	3731	8 530	8 664	7144	86
hetente	1 235	961	933	1072	1 131	643	799	922	846	708	13
havonta	469	1263	2952	681	637	3006	2816	1 205	801	937	10
évente	193	1019	986	1422	778	1132	2606	502	1 397	436	4
soha	802	8821	7504	9633	10 207	7798	3756	2 552	2 003	4486	-
összes	12 909	4890	6207	4078	3 504	5913	9955	11 159	11 708	9225	113

A táblázat betűinek jelentése az 1. melléklet táblázatának sorai szerint.

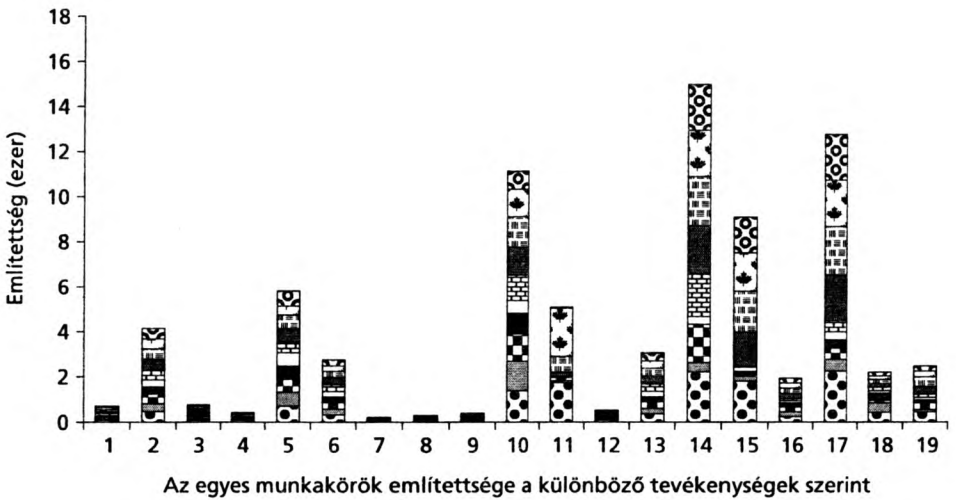
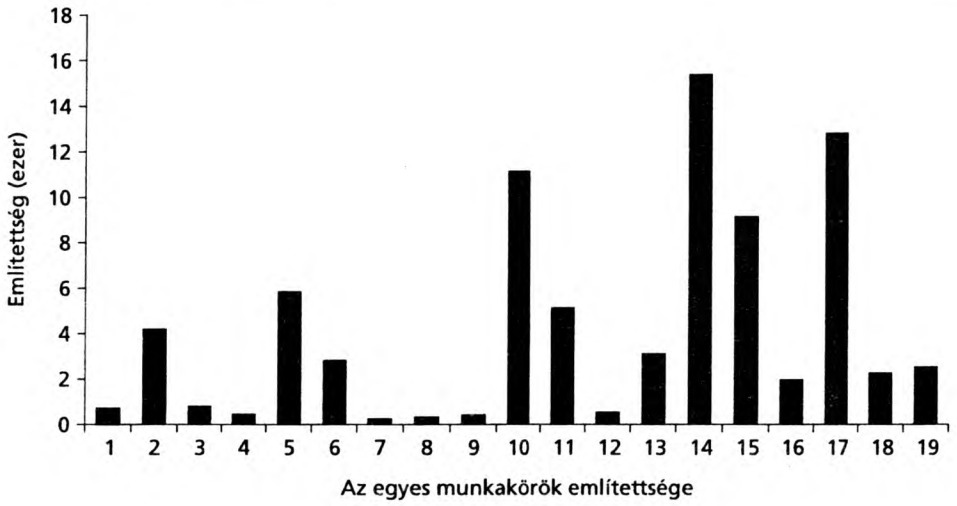
4. Melléklet

Az egyes tevékenységek említettsége az összes munkahelyen

1 kereskedelmi képviselő, irodavezető
2 marketingszakember, menedzser, értékesítési ügyintéző
3 levelező, bonyolító
4 eladó, kereskedő
5 titkár, titkárnő, titkársági adminisztrátor
6 számítógép-kezelő, rendszergazda
7 telefonkezelő, telefonközpontos
8 beszerzéssel foglalkozó ügyintéző
9 szállítmányozási ügyintéző
10 a cég üzemeltetéséhez kapcsolódó egyéb foglalkozások (gondnok, raktáros) | 11 pénztáros, valuta-pénztáros
12 deviza-, folyószámla ügyintéző
13 idegenforgalmi ügyintéző, szervező
14 vendéglátóipari szakalkalmazott (felszolgáló)
15 vendéglátóipari nem szakalkalmazott (londiner)
16 ügyfélforgalommal kapcsolatos egyéb munkakörök
17 a cég profiljához tartozó szakalkalmazott (ingatlanközvetítő, könyvtáros)
18 üzemegység vezető (telepvezető)
19 egyéb |
|---|--|

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	össz.
1	96	24	70	51	52	91	93	95	94	51	2	719
2	475	340	420	317	315	466	467	462	433	471	3	4169
3	85	84	85	82	77	79	79	78	81	85	1	816
4	92	51	34	23	24	24	27	88	57	34	0	454
5	714	610	577	592	590	469	602	612	407	664	15	5852
6	324	264	280	250	242	319	312	268	269	274	7	2809
7	35	27	27	27	17	17	19	35	28	35	0	267
8	35	49	29	28	28	35	45	24	30	35	0	338
9	52	62	54	44	34	34	24	37	37	39	0	417
10	1390	1309	1210	906	574	1147	1245	1343	1233	799	10	11166
11	1731	83	153	19	17	39	170	718	2130	65	0	5125
12	88	67	73	10	45	36	50	54	80	47	0	550
13	377	239	335	188	232	329	350	353	338	344	39	3124
14	2218	433	1695	348	343	1902	2137	2192	2044	2043	19	15374
15	1805	216	16	212	212	19	1548	1801	1716	1586	11	9142
16	241	211	219	186	100	96	227	240	239	219	0	1978
17	2245	541	497	369	366	499	2052	2137	2078	2020	3	12807
18	446	405	124	304	118	166	167	183	159	174	1	2247
19	456	101	309	122	118	146	341	437	253	240	0	2523
össz.	12907	5116	6207	4078	3504	5913	9955	11157	11706	9225	111	79879

A táblázat betűinek jelentése az 1. melléklet táblázatának sorai szerint.

A
 B
 C
 D
 E
 F
 G
 H
 I
 J
 K

IRODALOM

- Csapó Benő (szerk.) (1998). *Az iskolai tudás*, Osiris: Budapest
- Glopper, K. és Horváth Zsuzsa (1996). „Anyanyelvi érvényességi vizsgálat.” in: *Tantárgyi feladatbankok, standard vizsgáztatás (egy holland-magyar együttműködés tapasztalatai)*. Konferenciaanyag. CITO – OKI – ÉK: Budapest
- Lukács K., Major Éva, Szákáné Gyapay M. és Vándor J. (1997). „Az érettségi részletes vizsgakövetelményei.” Tervezet. OKI: Budapest.
- OKI Értékelési Központ – Szocioreflex Kft. (1994). „Anyanyelvi Érvényesség.” Kérdőív.

KÉTNYELVŰ OLVASMÁNYOK

Angol–magyar

Roald Dahl: <i>Jámbor örömök</i>	128 oldal, 850 Ft
Charles and Mary Lamb: <i>Shakespeare mesék</i>	124 oldal, 720 Ft
Jack London: <i>A fehér csend</i>	104 oldal, 700 Ft
Edgar Allan Poe: <i>A fekete macska</i>	168 oldal, 980 Ft
Mark Twain: <i>Az egymillió fontos bankjegy</i>	120 oldal, 650 Ft

Újdonság

Shakespeare: <i>Hamlet</i>	312 oldal, 1550 Ft
----------------------------	--------------------

Német–magyar

Erich Kästner: <i>Az állatok konferenciája</i>	128 oldal, 800 Ft
Jacob und Wilhelm Grimm: <i>Hamupipőke</i>	128 oldal, 850 Ft

Előkészületben

Karl May: <i>Az indián anya</i>	kb. 108 oldal, kb. 800 Ft
---------------------------------	---------------------------

CORVINA

A Nemzeti Tankönyvkiadó
az íráskészség fejlesztéséhez ajánlja

Boócz-Barna Katalin
Kóczyán Nóra
Bettina Leitner

Schreiben

című könyvét

A könyv bemutatja a hétköznapi életben leggyakrabban előforduló
szövegfajtákat, segítségével többek között
megtanulhatjuk/megtaníthatjuk

hogyan írjunk · üdvözlőlapot,
· hivatalos levelet,
· olvasói levelet,
· recenziót,

hogyan adjunk fel · táviratot,
· apróhirdetést,

hogyan kell kitölteni · baleseti bejelentőt,
· jelentkezési lapot egy német,
vagy osztrák egyetemre/főiskolára

hogyan jegyzeteljünk,

mit írjunk a szerződésbe, ha autót vásárolunk.

A különböző nehézségű feladatsorok adott szövegfajta elkészítéséhez
szükséges *stratégiák és technikák* rövid bemutatásával kezdődnek.

A tanulók lépésről lépésre sajátíthatják el a szükséges stratégiákat és
technikákat, a *szövegszerkezet felismerésétől a szabad szövegalkotásig*.

A feladatsorok egyaránt fejlesztik a receptív és a produktív készségeket.

Ezenkívül vannak a könyvben olyan *játékos, a tanulók kreativitására építő
gyakorlatok is*, amelyeket akár kezdő/újrakezdő csoportokban is sikerrel
elvégezhetünk.

Raktári szám: 56369 · Terjedelem: 128 oldal · Ár: 624 Ft